

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Obstruitur rima quædam ejusdem effugii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

simul assentatur duobus contradictoriis, quod est impossibile; nec ed utique pervenire eadem consideratione potest, ut verè non peccet, qui operatur retenta opinione sua propria, quod opus suum sit inhonestum, ac peccaminosum.

ART. CXLIV. Perspicitur hoc clariùs descendendo ad particularia. Opinatur quis non satis fieri obligationi recitandi Officium divinum, si recitetur absq; attentione ad verba, & ad sensum verborum; peccare pingentem in die festo, nisi tanta sinceritas pingendi, ut excuset, peccantem lachrymè teneri sub novo peccato lethali, ut protinus, nullaque vel minima interposita mora, vel contera-mpnentia, vel confiteatur peccatum cum vera, ac idonea attritione. Est jam hic homo in procinctu agendi circa hæc, & tùm recollit viros pios, & doctos docere opiniones; his opinionibus suis contrarias, auctoritatem eorum sufficere procul dubio ad probabilitatem; operantem juxta opinionem probabilem, eo ipso operari prudenter, ac proinde satisfacere omni suæ præsentii obligationi, nec peccare. His nihil obstantibus, quæ nempe omnia præviderat iste, & perconsideraverat, cum primitus opinatus fuit, pergere tenere, & veras adhuc absolute reputare opiniones illas suas, & dicit in corde suo, faterique coram Deo: Verè non satisfacit officio divino, qui illud recitat absque attentione ad verba, & ad sensum verborum: Verè peccat, qui pingit in die festo sine necessitate; Verè peccat de novo, qui confestim non contentur, nec confitetur legitime, postquam peccavit lethali. His ita se habentibus consuevit iste dicere officium absque attentione, & nil unquam curare ea adhibenda; pingit in die festo, quantum libet, & quoties libet nulla coactus necessitate; differt per plures dies agere penitentiam, postquam peccavit lethali, & cum tandem aliquando accedit ad peragendam penitentiam; non dolet, nec se accusat unquam de ea mora. Dico servum istum nequam jam judicatum esse ex ore suo, atque in supremo judicio reprobandum esse, testimonium reddente illi consentientibus. Quia sentiebat, ac docebat, necessarium esse attentionem, & non attendit, non licet pingere in die festo, & pinxit in die festo; debere penitentiam actum peragi, & distulit, neque de us penituit unquam. Prototypum hujusmodi forme judicii habetur apud Apostolum 2. ad Rom. 4. vers. 5. Neque verò quidquam ad hujus hominis defensionem valere poterit, si dicat viros tales, & quales, & tenuisse opiniones contrarias. Reponeretur enim illi: Viros illos tot, & tantos tu non tantifecisti; (& quod tua tibi mens suggerebat) nec tantifacere potuisti, ut propter illorum auctoritatem deponeres opinionem tuam, aut ab ea primitus in animum ipudenda deterrere, atque judicium tuum judicio illorum conformares, sed persististi nihilominus in tua sententia sententia illorum contraria, ea que retenta operatus es contra eandem, ac proinde contra dictamen conscientia tuæ; quæ tua sententia, & conscientia tua, non verò sententia, & conscientia aliorum quotlibet, & quantalibet auctoritatis erat regula proxima voluntatis, & operationis tuæ, uti didiceras ex Apostolo ad Rom. 2. 15. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, non aliorum tot, & talium, vel talium, sed omnino ipsorum, & iterum fortius cap. 14. 23. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est, quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est. Tu autem discernisti, & fecisti, quæ credebas esse peccata, & damnatus es, quia non fecisti ex fide tua. Pater itaque

Pars II.

ejusmodi reflexionem, & reflexionum reflexiones supra, ut circa probabilitatem nil prodesse ad vitandum peccatum in eo, quod quis cognitione directa judicat esse peccatum, & tamen facit retenta hac sua sententia.

ART. CXLV. Præterea licet fieri facile possit, & sæpè contingat, ut ab aliquo judicetur probabilis absolute, utque re ipsa sit absolute probabilis sententia contraria sententiæ, quam ille idem de facto tenet, & putat esse veram; fieri tamen non potest, ut sententia aliqua sit re ipsa, aut judicetur probabilis respectu ejus, aut ab eo, qui tenet sententiam contrariam, atque illi adhæret tanquam veræ, dum eam tenet, eidemque adhæret, seu in sensu composito talis suæ sententiæ: sicut fieri potest, ut quis sit absolute amabilis, & talis ab eo etiam judicetur, à quo odio habetur de facto, fieri tamen non potest, ut ille idem ab hoc eodem sit amabilis, & judicetur talis respectu sui in sensu composito odii sui adversus ipsum. Qui enim sententiam aliquam amplectitur, eamque omnibus circumquaq; consideratis approbat absolute tamquam veram, eo ipso rejicit, & reprobat tanquam falsam sententiam contrariam, quam proinde approbare minime potest in sensu composito sententiæ illius suæ; sicut nec amare quisquam potest, quem odio habet, dum odio habet, & in sensu composito odii. Non est autem probabile respectu cujusquam, quod ab eo reprobat, dum reprobat, atque in sensu composito reprobationis. Id quod merito visum est principium per se notum Augustino propterea exclamanti lib. de utilit. cred. cap. si bene memini 11. Quomodo est illud, quod sequuntur, si non probatur, probabile? nempe illi cui non probatur, & à quo judicatur probari non debere. De tali nimirum, & quatenus taliter affecto disserit ibi ex professo Augustinus. Moliuntur ergo impossibile quiddam, & chimericum auctores isti, dum opinanti operationem aliquam esse peccaminosam tentant permittere, ut retenta ea opinione, atque in sensu ejus composito utatur opinione contraria tanquam probabilis, cum probabilis minime sit respectu reprobantis ipsam, & appositam, dum sic alteram approbat, & alteram reprobat, seu in sensu composito talis approbationis, & reprobationis.

Obstruitur rima quadam eiusdem effugij.

ART. CXLVI. Quærent propter hæc effugium aliud alii quidam, inter quos est Card. Pallavicinus, superaddita, eidem reflexioni circa probabile, cōsideratione quadam speciali universalitatis, & uniformitatis legis divinæ quoad omnes homines. Pertinet, ajunt, ad sapientem gubernationem, & ad justitiam legum, ut non plus graventur, nec obligentur ad plura quidam ex subditis, ac præsertim qui sunt de republica specialiter benemeriti, quam alii plerique, & non usque ad eò benemeriti. Si ergo, contingat aliquos viros doctos, quos eo ipso constat esse de Republica specialiter benemeritos, studio suo, ac diligentia adinvenire rationem, qua coguntur judicare tales, vel tales aliquas operationes esse illicitas; quas tamē simul animadvertunt ab aliis viris doctis censeri licitas, easdemque propterea ab iisdem, necnō ab aliis plerisque ductu ipsorum executioni: re ipsa mandari absque ullo peccato; poterunt utiq; & illi priores idem facere absque ullo peccato, agendo contra propriam

G 3

quam

quam putant veram, & conformiter ad probabilem sententiam contrariam aliorum. Ne nimirum plus alioquin graventur, & pluribus addidit subiciuntur obligationibus, qui sunt diligentiores, ac perspicaciores in scrutinio legis, voluntatisque divinæ. Quod profectò est specialissimè a seculo ab infinita sapientia Dei, & à rectitudine legum divinarum, quæ sunt suprema omnis iustitiæ, & æquitatis norma. Admiratione hinc discursui exemplum, quod sibi opponit Adrianus ubi supra, ex Rege temporali, qui missurus exercitum adversus hostem, postquam illum instituit mandatis suis, nisi vellet inopienter agere, superordinat explicitè, vel implicitè, ut si quæ suboriatur dissensio inter Duces circa intelligentiam eorum mandatorum in casu particulari, omnes operentur juxta sensum plurimum, ac peritiorum, tametsi nonnulli certò coniciant intentionem, ac voluntatem Regis omnino sibi esse contrariam. Quamvis enim sequerentur alioquin, multa incommoda, ac demum dissipatio, & ruina totius exercitus. Ergo Deus, cujus sapientia non est numerus *Psalm. 145. 5.* quique omnia in sapientia fecit *Psalm. 103. 24.* Multo majori ratione credendus est, superordinasse similiter circa legem suam. Licet ergo cuilibet agere contra propriam sententiam eadem retenta, quoties aderit sententia probabilis in contrarium, saltem cum ea fuerit plurimum, & doctiorum.

ART. CXLVII. Huc discursui nemo fidere potest, quia probat nimis, & ducit ad precipitium. Probari enim, siquid probaret, etiam licere uti opinione apud alios probabili, qui certò, ac scientificè cognosceret illam esse falsam; licere item omnibus Catholicis contrarie toti juri Canonico, quo nempe non obligantur infideles; Catholicos demum, atque hæreticos posse transgredi impunè totum jus divinum positivum, ut potè non inducens reatum specialis pœnæ ob transgressionem sui respectu paganorum, & quoad novum testamentum, nec respectu Hebræorum. Patet enim non aliter in his etiam subsistere æqualitatem gravaminum, atque meliores alioquin gravari magis. Præterea in eodem discursu considerantur leges divinæ, & humanæ tanquam pura gravamina, & incommoda, vel certè tanquam in quibus prævaleat ratio gravaminis, & incommodi, ac proinde supponitur melioris, cæteris paribus, conditionis esse exemptos per ignorantiam ab actuali, & immediata obligatione, & observantia legum, quam qui per earum cognitionem, ac legitimam intelligentiam instruuntur, ac diriguntur ad sanctos mores, æmulos Divinitatis, & Angelorum, atque congruentes humanæ naturæ dignitati, & secundum se, & prout elevatæ ad visionis Dei consequibilitatem, ad quam ita effectivè perducit homines earundem legum observantia, ut eos per se ipsam reddat Deiformes, seu Deo in volendo, ac agendo simillimos. Ex his potè eorum extremorum expressionibus, ex quæ ipsa terminorum justa apprehensione spontè, ac liquido apparet considerationem ejusmodi qualificativam legum, earumdemque cognitionis, ac sinceræ intelligentiæ esse per absurdum, alienam prorsus à pietate hominis Christiani, imò & hominis, atque enormiter degenerem ab spiritu divino, quo percitus, ac illuminatus Regius Psalter ardentè, ac sæpè postulat à Deo cognitionem majorem semper, ac majorem legis, mandatorumque suorum, uti apparet ex *Psalm. 188.* qui, cum sit cæteris omnibus longior, totus est plenus ejusmodi aspirationibus ver. 12. *Doce me justificationes tuas, ver. 18. & 19. Revela oculos meos, &*

considerabo mirabilia de lege tua. Intelle ego sanctam terram, non abscondas à me mandata tua. ver. 14. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, ver. 64. Memoriam tuam Domine plena est terra, & sapientiam tuam multipliciter obvia in sacris litteris, & libris tantum ex ver. 72. quod continet rationem præ humanæ. Bonum mihi ex ore tuo super milia argenti. Cui consonat illud Prov. 6. 23. Quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vite inceptus disciplina. Perinde itaque est dicere eum, qui agnoscit obligationem legis quoad aliquid, quam aliquid negant cum fundamento magnæ equidem apparentiæ, sed, ut ille credit, fallaci, ac deceptivæ, ut agat, ac si nullam haberet cognitionem talis obligationis, utque eos sequatur in operando, quos credit decipi, & operari ex vi deceptionis, ac ignorantia, atque agere re ipsa contra legem. Perinde inquam, est hoc dicere, ac si diceretur, ratio in parte catholica, baptizata, ac educato catholice, aut hæbenti donum qualecunque aliud Dei, specialiter dispositam ad bonam aliquam operationem, licet, ut non aliter agat, quam si nullum speciale re beneficium accepisset à Deo, nempe ratione sapientie, & æquitatis divinæ permitti illi, ut se gerat in operando, sicut ii, qui bus nil tale indultum à Deo est. Quod quam sit impium, ac stultum nemo non videt. Differentia autem inter ea extrema est putè materialis, & forma arguendæ est prorsus eadem, ut patet ex dictamen conscientia, tametsi erroneum respectu, & non solum utcunque incertum, perinde obligatum non deponitur, arguendū est omnino certum, & fundatum in veritate. Agimus verò de non deponente, sed retinente firmiter opinionem suam assertivam obligationis, atque operante in sensu composito hujus laxe opinionis.

ART. CXLVIII. Concludo, nec dispensare, seu superordinare Deum de facto, nec posse etiam de potentia sua absoluta dispensare, seu superordinare, ut cuiquam, propter qualiumcumque, & quocunque aliorum opinionem, liceat id exequi sine peccato, quod ipse opinatur, & judicat esse illicitum, & peccaminosum, dum ita opinatur, & judicat. Quam Deus nulla sua potentia efficere potest, ut quis simultaneè assentiatur duobus contradictoriis, & dicat esse verum, ac honestum, quod dicit, & dam dicit esse falsum, ac inhonestum, aut ut actus voluntatis non specificetur ex objecto sibi proposito, nec evadat malus, tametsi objectum proponatur ut malum. Ergo retenta opinione absolute assertiva obligationis ad aliquam actionem, vel omissionem, & quod sit peccaminosa, nullus est modus evadendi peccatum præter quam vitando actionem eam, vel omissionem. Exemplum illud Regis temporalis convincit, quod nemo negat, nempe fieri posse, ut reddatur, ac judicetur licitum ex suppositione aliquæ accidentali, quod absolute, & secundum se erat illicitum; non tamen convincit, aut ullatenus suadet, ut aliquid idem sub eadem adæquata suppositione judicetur illicitum; & tamen vi alicujus reflexionis fieri possit, ut mandetur executioni absque peccato. Consideretur iterum, sed paulò distinctius exemplum nuper objectum. Rex æternus, sicut & temporalis vult, ut miles presidians custodiat Civitatem adversus hostem illi imminentem, utque impediatur omnem jacturam, & omne incommodum civitatis ejusdem, quoad fieri poterit. Adhuc duo

Centuriones, qui sciunt modum disponendi defensionem, atque agendi, quo certo v.etur omne incommodum, omnisque jactura, sed eum modum reprobant plerique alii, & incumbunt verbo, ac opere in alium disponendi, ac agendi modum, per quem speratur incolumitas Civitatis, licet cum aliquo incommodo, & jactura. Centuriones illi duo, quia vident Civitatem esse perdendam, nisi & ipsi cooperentur posteriori huic defensionis modo, cooperantur illi de facto, & dimitunt quod erat optimum factum ob solutem, proptereaque voluit ob solutem a Deo, & a Rege suo ex eadem suppositione. Omittunt itaque, & exequuntur cum laude per accidens, quod omittitur, & quod exequi erat illicitum per se. Hoc profecto non est reddi licitum per solam reflexionem, supra sensum aliorum, conjunctam cum aequitate & equalitatis onerum, quod erat, & adhuc est illicitum ex propria operantis sententia, sed est mutari statum rei per realem aliorum operationem dependentem a contraria eorumdem sententia. Unde illa, quae dicebatur superordinatio Regis temporalis, nil est aliud, nisi expressio quaedam conditionis, seu exceptionis inhibitive in praemissa ab eodem jussione, atque subintellecta universaliter in omni prudenti mandatio, nempe ut non observetur mandatum prout sonat absolute prolatum, si ex tali observantia, ob incidentem utcumque circumstantiam, subsequatur praevideatur inconveniens contrarium intentioni jubentis, cujus inconvenientis vitatio merito praevaleret in voluntate eius efficaciter, atque ejusmodi sunt circumstantia, & inconvenientis, qualia ibi describuntur. Hoc autem nil habet commune cum tenestra. Quia differimus de discrepantia opinionum circa vim legis nil variante statum rerum, & exitum operationis pertinentis ad unumquemque juxta opinionem, ac intelligentiam propriam ipsius. Quo quidem in genere operationum nullus, nisi stultus Rex superordinaret, seu superpermitteret, ut suborta diffensione circa voluntatem eius, non id quisque exequeretur, quod certo sciret, aut utcumque crederet iustum ab eo fuisse, sed prout reputarent quidam alii, qui sciuntur, aut creduntur eatenus decipi, nec tantae sunt auctoritatis, ut ob eam debeat quisque, aut etiam possit recedere ab opinione, ac intelligentia propria. Hoc enim nil esset aliud reipsa, uti considerantur facile patet, quam superordinare, seu supermittere, ut ab unoquoque credantur non decipi, qui, & quatenus creduntur, & dum creduntur, & non possunt non credi esse decepti. Constat itaque certissime per eum philosophandi modum vitari minime posse necessitatem, & usum libertatis opinandi in utramlibet partem, rebus quoad intellectum eodem modo se habentibus, ut licitus esse possit usus opinionis minus probabilis.

*Præcluditur alterum aliorum
effugium.*

ART. CXLIX. Facilius, & paucioribus demonstrari potest insufficiens pro eodem scopo, recursus ad distinctionem opinionis speculative, & practicae. Dicunt auctores, qui nituntur hac distinctione, eum, qui tenet opinionem assertivam obligationis aliquid agendi, vel omittendi in abstracto, seu sub terminis universalibus, posse retenta ea opinione concipere nihilominus dicta-

Pars II.

men particulare negativum obligationis illud idem agendi, vel omittendi hic, & nunc, atque ita nullum seu agendo, seu omittendo committere peccatum. Quia videlicet universalis illa opinio assertiva est cognitio speculativa, seu speculative practica, & fertur ad objectum secundum se in abstracto, & prout denudatum a circumstantiis individualibus, quae vulgo denotantur per particulas hic, & nunc, dictamen verò particulare negativum est cognitio practica, seu practice practica, & fertur ad suum objectum in concreto, & prout affectum circumstantiis individualibus, atque pronunciat de illo prout hic, & nunc. Inter affirmationem autem, & negationem usque adeo invicem dissidentes quoad modum tendendi, & quod caput est, quoad objectum partialiter re ipsa diversum, nulla est contradictio, nulla est impossibilitas mutua. Notum siquidem est ex summo, de conceptu contradictionis, atque in ea fundata impossibilitatis esse, ut propositiones invicem contradictoriae, & impossibiles sint de eodem secundum idem, nempe, & realiter, & formaliter. Argumento praeterea est ejusdem inter eas cognitiones diversitatis, quod in opinionibus ejusmodi universalibus praecipue laudatur, ac vituperatur ingenium, in dictamine verò particulari iudicium potius. Accedit id quoque minime contemnendum, viros timoratae conscientiae, & doctos, atque perspicaces, nec paucos, nec raro tenere tanquam veras, & docere opiniones aliquas rigidas in materia etiam gravi, quas tamen non opere complecti causari aliud esse opinari in genere, aliud operari, & arbitrari hic, & nunc. Et quod videtur perinde valere pro puncto doctrinae, viri etiam doctissimi, simul ac Sanctissimi, uti vidimus supra circa S. Augustinum art. 127. & observavi pluries in D. Thoma, aliisque summis Doctoribus, ita nonnunquam tradunt doctrinas severiores, ut tamen oppositas benigniores, seu laxiores sub eodem contextu sermonis dicant, aut clare indicent esse probabiles, hoc est, deducibiles in opus absque peccato.

ART. CL. Hæc evadendi ratio evanescit, si conclusis vocum ambagibus res ipsa consideretur. Certum est propositionem universalem assertivam, & particularem negativam, aut è converso esse invicem contradictorias, & impossibiles in eodem intellectu, quaecunque demum sit earum materia, seu objectum, dummodo sint de eodem secundum idem, nullumque intercedat discrimen, praeterquam aliam descendere ad individuum, & circumstantias purè individuales, ac materiales determinatè, aliam abstrahere ab eisdem determinatè sumptis, sive propterea altera dicatur speculativa, aut speculative practica, altera practica absolute, aut practice practica, sive quovis alio modo denominentur, de quo nil curandum est. Quia quod ad rem ipsam attinet, tam sunt contradictoriae istae duae: Omne mendacium est illicitum semper, & pro semper, tum respectu mei, tum respectu quorumvis aliorum; hoc mendacium hic, & nunc est mihi licitum, aut cuiquam alii; quam sunt contradictoriae istae aliae duae: Omnis triangulus habet tres angulos aequales duobus rectis: hic triangulus in individuo non habet tres angulos aequales duobus rectis; vel omne animal rationale est admirativum: Hoc animal rationale in individuo non est admirativum. Manifestum igitur est datam distinctionem practici, & speculativi, & alia ejusmodi qualiacumque vocum involucria nil ad hoc conferre posse, ut, retenta ab aliquo opinione universaliter assertiva obligationis

G 4

ad